

מוֹעֲדֵי ה' נֶאֱמָרוּ, שְׁבַת בְּרֵאשִׁית לֹא נֶאֱמְרָה. בְּן עֲזַאי אָמַר, מוֹעֲדֵי
ה' נֶאֱמָרוּ, הִפְרַת נְדָרִים לֹא נֶאֱמְרָה. וְלֵהֲלֵךְ יְבוּאֵר כִּיצַד לומדים
מכאן שהפרת נדרים בשלשה הדיוטות.
הגמרא מבררת את פירוש הברייתא. מספרת הגמרא: רב יוסי בר
נתן נִמְצֵי לָהּ לְהָא מִתְּנִינָא – למד ברייתא זו, וְלֹא יָדַע לִיה לְפָרוּשָׁה
– ולא ידע מה פירושה, אֲוֹל בְּתָרִיה דְּרַב שְׁשֵׁת לְנִתְרָעָא – הלך
להרדע לבקש אחרי רב ששת, וְלֹא אֶשְׁכְּחִיה – ולא מצאו. אֲמַר
אֲוֹל בְּתָרִיה לְמַחְזֵא הֵלךְ אַחֲרָיו לְמַחְזֵא, וְאֶשְׁכְּחִיה – ומצאו. אֲמַר
לִיה רב יוסי לרב ששת, מָא – מהו פירוש דברי רבי יוסי הגלילי
שאמר 'מוֹעֲדֵי ה' נֶאֱמָרוּ, שְׁבַת בְּרֵאשִׁית לֹא נֶאֱמְרָה'.
אֲמַר לִיה רב ששת, כוונת רבי יוסי הגלילי היא שמוֹעֲדֵי ה' – ימים
טובים, צְרִיכִין קִידוּשׁ בֵּית דִּין, שְׁהֵי קְבִיעַת המועדים תלויה
בקביעת החודש, וכיון שנצטוו ישראל על קידוש החודש, ובית דין
קובעים מתי יהיה ראש חודש, נמצא שבקידוש ראש החודש על
יד בית דין מתקדים המועדים שבתוך החודש, אבל שְׁבַת
בְּרֵאשִׁית, כלומר, השבת שהיא מקודשת מששת ימי בראשית,
אֵינָה צְרִיכָה קִידוּשׁ בֵּית דִּין – אין בית דין צריכים לקדש את היום
הראשון בשבוע לענין זה שיום השביעי שלו יהיה שבת, אלא
לעולם כל יום שביעי הוא שבת.
והטעם שהוצרך הפסוק להשמיענו זאת, משום דסִלְקָא דַּעְתָּךְ
אִמְנָא – שהיה עולה בדעתך לומר, הוֹאִיל וּבְתִיבָא – וכתובתה
בתורה מצוה שבת גַּם – בסמוך לפרשת מוֹעֲדוֹת, שנאמר (ויקרא כג
ב:) 'מוֹעֲדֵי ה' אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָא קֹדֶשׁ אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדֵי,
שְׁשֵׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מִלְאָכָה וּבָיִים הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת שְׁבִתוֹן מִקְרָא
קֹדֶשׁ, תִּיבָעִי – תצטרך גם השבת קידוש בֵּית דִּין, בְּמוֹעֲדוֹת, קָא
מִשְׁמַע לָן – השמיעה לנו התורה בכך שחזרה וכתבה (שם כגד) 'אֵלֶּה
מוֹעֲדֵי ה' מִקְרָא קֹדֶשׁ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם, וְלֹא כְתוּבָה רַק
'אלה אשר תקראו אותם מקראי קודש', שרק מועדים צריכים
קידוש בית דין, אבל השבת אינה צריכה קידוש בית דין.
הוסיף רב יוסי בר נתן ושאל את רב ששת: מָא – מהו פירוש דברי
בן עזאי שאמר 'מוֹעֲדֵי ה' נֶאֱמָרוּ, הִפְרַת נְדָרִים לֹא נֶאֱמְרָה'.
השיב לו רב ששת: מוֹעֲדֵי ה' – כדי לקדש את החודשים, שעל פי
זה נקבעים המועדות, צְרִיכִין שלשה מוֹמְחִין, ואין די בשלשה
הדיוטות או ביהוד מומחה, אבל הִפְרַת נְדָרִים אֵינָה צְרִיכָה מוֹמְחִין,
אלא די בשלשה הדיוטות.
מקשה הגמרא: וְהָא בְּפִרְשָׁה הִפְרַת נְדָרִים לִשְׁוֹן רִאשֵׁי הַמַּטּוֹת
בְּתִיב (במדבר לו א), וּמִשְׁמַע שְׁצִרִךְ דוּקָא מוֹמְחִין. מתרצת הגמרא:
אֲמַר רב הִסְרָא, אֲמַר רבי יוחנן, בְּתִיב מוֹמְחָה – הפסוק 'ראשי
המטות' מלמד שאפשר להתיר את הנדר בפני יחיד מומחה, אבל
כשבאים להתיר נדר בפני שלשה, אף אם הם הדיוטות, כשרים.
ומברייתא זו למדו בית שמאי שדי בשלשה הדיוטות, כמו שאמר
בן עזאי ופירש רב ששת את דבריו, מוֹעֲדֵי ה' צְרִיכִין מוֹמְחִין
והפרת נדרים אינה צריכה מומחין.
כיון שהגמרא עסקה באיסור הנישואין משבת לשבת כדי שלא
תעבור הנחלה, הגמרא מביאה משנה שיש שלמדו ממנה מתי
הותר איסור זה: תַּנֵּן הָתָם – שנינו במשנה במסכת תענית (כו), אֲמַר
רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, לֹא הָיוּ יָמִים מוֹכִיבִים לְיִשְׂרָאֵל בְּחֻמְשָׁה עָשָׂר

אגרות קודש

[ג' סיון, תשט"ו]

... ובודאי למותר להכפיל הדברים, ולא באתי אלא לזרז למזורזין, אשר, א) לא זוהי הדרך
להתפטר מעבודתו בעניני בית המדרש ובית הכנסת, אלא אדרבה צריך להוסיף אומץ בזה. ב) כיון
שהשי"ת דורש מכל אחד ואחד מאתנו ענין השלום בהענין דאהבת ישראל, ובאופן דואהבת לרעך
כמוך, הנה מזה מובן, שכמו בהנוגע לעצמו הנה על כל פשעים תכסה אהבה, הרי עכ"פ מעין ענין זה,
צריך להיות בקיום הציווי דואהבת לרעך ובפרט שאי אפשר לאדם להיות בטוח בטענות עצמו בכל
המאה אחוז, כיון שעפ"י תורה תורת חיים, אין אדם מעיד על עצמו. ויהי רצון שיבשרני בקרוב ממש
אשר השלום בבית הכנסת ובמילא גם השמחה בגבולם...

בבא בתרא דף קכא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) רכט

1 כיצד נכנס לארץ ישראל, והרי כל אותו דור מתו.
2 מתרצת הגמרא: אָמַר רב הוננא, לא נִזְרְהָהּ נִזְרָהּ זו שימותו במדבר
3 עַל שִׁבְמוֹ שֶׁל לֵוִי, ואחיה השילוני היה משבט לוי. ומנן שלא נגזרה
4 עליהם הגזירה, דְּכֵתִיב (במדבר יד כט) 'בְּמִדְבַּר הָיָה יִפְלוּ פְגָרֵיכֶם וְכָל
5 פְּגָרֵיכֶם לְכָל מִסְפָּרָכֶם מִכֵּן עֲשִׂירִים שָׁנָה וּמִעֲלָה', ודרשו חכמים
6 שנגזרה הגזירה רק על מי שִׁפְקֻדָּיו לצבא מִכֵּן עֲשִׂירִים (במדבר א ג),
7 וְצָא שִׁבְמוֹ שֶׁל לֵוִי, שִׁפְקֻדָּיו לעבודת המשכן מִכֵּן שְׁלִשִׁים (במדבר ד
8 א), שעליהם לא נגזרה הגזירה.
9 הגמרא מבררת האם גם משאר השבטים יש שזכו להכנס לארץ
10 ישראל. מקשה הגמרא: וְכִי מִשָּׂאָר הַשִּׁבְטִים לֹא עָיִל – לא נכנס
11 איש לארץ ישראל, מאלו שהיו בזמן חטא המרגלים, וְהַתִּנָּא
12 בברייתא, יֵאִיר בֶּן מְנַשֶּׁה וּמִכִּיר בֶּן מְנַשֶּׁה נִזְרְהוּ בִּימֵי יַעֲקֹב בארץ
13 מצרים, וְלֹא מֵתוּ עַד אַחֵר שֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ, ומנן שמת יאיר
14 רק אחרי שנכנס לארץ, שֶׁנֶּאֱמַר במלחמת יהושע בן נון בארץ
15 ישראל (יהושע ט ז) 'וַיָּבֹאוּ הֵמָּה אֲנִשֵּׁי הָעֵי בְּשָׁלְשִׁים וְשִׁשָּׁה אִישׁ, וַתִּנָּא
16 בברייתא בבאור הפסוק, שְׁלִשִׁים וְשִׁשָּׁה מִמֶּנּוּ, דְּכֵרֵי רִבִּי יְהוֹדָה.
17 אָמַר לוֹ רִבִּי נְחֵמְיָה, וְכִי נֶאֱמַר 'שְׁלִשִׁים וְשִׁשָּׁה', וְהֵלֵא לֹא נֶאֱמַר אֱלֹא
18 'בְּשָׁלְשִׁים וְשִׁשָּׁה', אֱלֹא זֶה יֵאִיר בֶּן מְנַשֶּׁה, שֶׁשִּׁקֹּל בַּחֲשִׁיבוֹתוֹ
19 בְּשִׁיעוֹר רִבְּהָ שֶׁל סְנַהֲדְרִין, שְׁהָרִי בַסְנַהֲדְרִין גְּדוּלָה יֵשׁ שְׁבַעִים
20 ואחד דיינים, וְרוֹב סְנַהֲדְרִין הוּא שְׁלִשִׁים וְשִׁשָּׁה, ומדברי רבי
21 נחמיה מוכח שנכנס יאיר לארץ הגם שהיה בזמן הגזירה, ולא היה
22 משבט לוי אלא משבט מנשה, ומדוע הוצרך רב המנונא לדחוק
23 ולומר שהטעם שנכנס אנשי השילוני לארץ ישראל הוא כיון
24 שהיה לוי, הרי אף משבטים אחרים נכנסו.
25 הגמרא מתרצת באופן אחר כיצד יתכן שאחיה השילוני נכנס
26 לארץ: אֱלֹא אָמַר רַב אֲחָא בְּרִי יַעֲקֹב, אחיה השילוני נכנס לארץ כיון
27 שלא נִזְרְהָהּ נִזְרָהּ זו לא על מי שהיה בזמן החטא פָּחוֹת מִכֵּן עֲשִׂירִים,
28 וְלֹא עַל מִי שְׁהִיָּה יֵתֵר מִכֵּן שְׁשִׁים, ואחיה שראה את עמרם חמש
29 שנים היה בזמן הגזירה בן שישים ואחת, ולכן גם יאיר ומכיר בני
30 מנשה נכנסו לארץ, שהיו בזמן החטא יותר מבני שישים.
31 מבאר רב אחא בר יעקב את המקור לדבריו: לֹא נגזרה הגזירה על
32 פָּחוֹת מִכֵּן עֲשִׂירִים, דְּכֵתִיב (במדבר יד כט) 'בְּמִדְבַּר הָיָה יִפְלוּ פְגָרֵיכֶם
33 וְכָל פְּגָדֵיכֶם לְכָל מִסְפָּרָכֶם מִכֵּן עֲשִׂירִים שָׁנָה וּמִעֲלָה'. ומה שלא
34 נגזרה הגזירה על מי שהיה יֵתֵר מִכֵּן שְׁשִׁים, נָמַר – יש ללמוד בגזירה
35 שוה של לשון 'וּמִעֲלָה' 'וּמִעֲלָה' מִעֲרָבָן, נאמר לגבי גזירה זו 'מִכֵּן
36 עֲשִׂירִים שָׁנָה וּמִעֲלָה', ונאמר במקדיש את שווי ערכו לבית
37 המקדש (ויקרא כו ז) 'וְאֵם מִכֵּן שְׁשִׁים שָׁנָה וּמִעֲלָה', מַה לְּהֵלֵךְ –
38 בערבין, מִי שְׁהָרִי מִכֵּן שְׁשִׁים הָרִי הוּא בְּפָחוֹת מִכֵּן עֲשִׂירִים,
39 שַׁעֲרָ שְׁנֵיהֶם פָּחוֹת מִעֲרֻבוֹ שֶׁל בִּי עֲשִׂירִים שָׁנָה עַד שִׁשִּׁים שָׁנָה,
40 אֵף כֵּן אֵתֵר מִכֵּן שְׁשִׁים הָרִי הוּא בְּפָחוֹת מִכֵּן עֲשִׂירִים, שלא נגזרה
41 עליהם הגזירה שלא יכנסו לארץ.
42 הגמרא מסתפקת כיצד היתה חלוקת ארץ ישראל לשבטים.
43 מסתפקת הגמרא: אִיבְעִינָא לָהּ, אָרֶץ יִשְׂרָאֵל, לְשִׁבְטִים אִיפְלוּג –
44 האם חלוקתה היתה לפי מספר השבטים, כלומר, חילקו את הארץ
45 לשנים עשר חלקים שווים, ואחר כך כל שבט חילק את הקרקע לפי
46 מספר האנשים שבו, או דְּלָמָּא לְקַרְנָהּ נִבְרִי אִיפְלוּג – או שמה
47 לראשי האנשים נחלקה, כלומר, שחילקו את הארץ לפי מספר
48 האנשים, וכל אחד קיבל חלק שוה לחבירו, ונמצא ששבט שהיו
49 אנשיו מרובים קיבל חלק גדול יותר משבט שהיו אנשיו מועטים.

1 לֹא הָיָה הַדִּיבּוּר שֶׁל ה' עִם מֹשֶׁה פֶּה אֶל פֶּה בַּבְּתַּחֲלִיָּה, אלא על ידי
2 מלאך או באורים ותומים, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ב טז) 'וַיְהִי כַּאֲשֶׁר תִּמְצָא
3 אֲנִשֵּׁי הַמִּלְחָמָה לְמוֹת מְקַרֵּב הָעָם, וְסִמְיָה לֵיה – נסמך לו הפסוק
4 'וַיִּדְבֶּר ה' אֵלַי לֵאמֹר', ומכך שנאמר 'וַיִּדְבֶּר' שזו לשון חיבה של
5 דיבור פה אל פה, ולא נאמר 'וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי' שאין זו לשון חיבה,
6 יש לדרוש שרק מאותו הזמן אֵלַי הָיָה הַדִּיבּוּר בְּדֶרֶךְ חִיבָה, ולכן
7 אותו יום עשאוהו יום טוב.
8 הגמרא מביאה טעם נוסף לשמחה שביום זה: עוֹלָא אָמַר, זהו יום
9 שִׁבְטֵיכֶם בּוֹ הוֹשָׁע בֶּן אֱלֹה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶת הַפְּרִדְקָאָת – שומרים
10 שְׁהוֹשִׁיעַ יִרְבְּעֵם בֵּן נִבְט עַל הַדְּרָכִים, שהיו שומרים שלא יִשְׂרָאֵל
11 לְרָגֵל, שכיון שראה שגלו עגלי הזהב ביטל את השומרים, ומחמת
12 כן עשאוהו יום טוב.
13 טעם נוסף: רַב מִתְנֶה אָמַר, זהו יום שֶׁנִּתְּנָה בּוֹ הַרוּגִי בִּיתֵר לְקַבְּרָהּ,
14 שכשהרג אדריינוס קיסר את אנשי ביתר לא הניח לקוברם במשך
15 זמן רב, עד שבא מלך אחר נתן לקוברם, ואותו יום היה חמשה
16 עשר באב, מבארת הגמרא על מה היתה השמחה באותו יום,
17 דְּאָמַר רַב מִתְנֶה, אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁנִּתְּנָה הַרוּגִי בִּיתֵר לְקַבְּרָהּ, תִּקְנוּ
18 חֲכָמִים בְּיָבֵנָה אֶת בְּרַכַּת הַטּוֹב וְהַמְּטִיב שֶׁבְּרַכַּת הַמּוֹזוֹן, הַטּוֹב עַל
19 שֶׁלֹּא הִסְרִיחוּ הַמִּתִּים, וְהַמְּטִיב עַל שֶׁנִּתְּנָה לְקַבְּרָהּ, ומחמת כן
20 עשאוהו יום טוב.
21 טעם נוסף: רַבִּי יוֹסֵף דְּאָמַר תְּרִיּוּיָהוּ – שאמרו שניהם, זהו יום
22 שֶׁפְּסֻקֵּיכֶם בּוֹ מְלָכִית עֲצִים לְמַעַרְכָּה שַׁעַל גִּי הַמּוֹחַת, והיו שמחים
23 על שזכו והשלימו מצוה גדולה כזאת. והטעם שהפסיקו לכרות
24 עצים ביום זה, דִּתְנִיא בברייתא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל אָמַר, בֵּינָן
25 שְׁהִנַּעַי מִשָּׁנָה עֶשְׂרִי בָּאָב, תִּשְׁשׁ בְּחָה שֶׁל חֶמֶה – נחלש כח השמש,
26 ואין העצים מתייבשים היטב עד שיהיו ראויים להדלקה, וְלֹא הָיוּ
27 בּוֹרְתֵינִי עֲצִים לְמַעַרְכָּה, כיון שיש בהם רטיבות והם מעלים עשן, וכן
28 גדלים בהם תולעים הפוסלים אותם למזבח (מדות פ"ב מ"ה). אָמַר רַב
29 מְנַשֶּׁה, יִקְרוּ לֵיה – וקראו ליום זה, יוֹם תִּבְרַת מִגָּל – יום שבירת
30 הקרדומות, שאין בהם עוד צורך. וּמִכָּאֵן וְאֵילָף – מיום חמשה עשר
31 באב והלאה, כיון שהחלילות מתארכים, אדם דְּמוֹסִיף מִן הַחִלִּיל עַל
32 הַיּוֹם לַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה, יוֹסִיף חַיִּים, אבל מִי שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף בַּתּוֹרָה,
33 יוֹסִיף. שואלת הגמרא: מֵאֵי יוֹסִיף. משיבה הגמרא: תִּנִּי רַב יוֹסֵף,
34 תְּקַבְּרִיהָ אִמִּיה – אמנו תקברהו, שימות בחצי ימיו.
35 מתוך שהגמרא עסקה לעיל ביהושע וכלב שקיבלו חלק בארץ,
36 מביאה הגמרא ברייתא השייכת לזה: תִּנִּי רַבִּנָּה, שֶׁכָּעָה אֲנִשִּׁים קָשְׁלוּ
37 וְ-סִיבְבוּ וְהִקִּיפוּ אֶת כָּל הָעוֹלָם כּוֹלֵל, שמתחילת העולם ועד סופו
38 היה אחד מהם קיים, וכל השבעה צדיקים גמורים היו ושימשו זה
39 את זה, וכך הוא סדרם, אדם הראשון נברא בששת ימי בראשית,
40 וּמִתּוֹשֵׁלַח בֶּן חֲנוּךְ רָאָה אֶת אָדָם הָרָאשׁוֹן, שֶׁם בֶּן נֹחַ רָאָה אֶת
41 מִתּוֹשֵׁלַח, יַעֲקֹב אֲבִינוֹ רָאָה אֶת שָׁם, עֲמֶרֶם רָאָה אֶת יַעֲקֹב, אַחֲיָה
42 הַשִּׁילֹנִי הִנִּיחַ רָאָה אֶת עֲמֶרֶם, אֱלִיהוֹ רָאָה אֶת אַחֲיָה הַשִּׁילֹנִי,
43 וְעִזְרִין אֱלִיהוֹ קָנִים, עד סוף כל הדורות.
44 הגמרא מבררת את הנאמר בברייתא שאחיה השילוני ראה את
45 עמרם. מקשה הגמרא: וְכִי אַחֲיָה הַשִּׁילֹנִי שֶׁהִתְנַבֵּא בִּארֶץ יִשְׂרָאֵל
46 בזמן ירבעם בן נבט מלך ישראל, רָאָה אֶת עֲמֶרֶם, וְהָאֵת כְּתִיב עַל
47 דוֹר הַמַּדְבֵּר (במדבר כו ט) 'וְלֹא נֹתֵר מִהֶם אִישׁ כִּי אִם כָּלֹכ בֶּן יִצְחָק
48 וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוֹן', ואם ראה אחיה השילוני את עמרם אבי משה, שמת
49 קודם יציאת מצרים, בודאי היה בעצמו מיוצאי מצרים, ואם כן

כאשר לא תשכון אש ומים בכלי אחת, כן לא תשכון בלב המאמין אהבת ה' ואהבת עולם הזה.

משיחת שבת פרשת במדבר ה'תשי"ט

התכלית היא לא לבטל את נפש הבהמית, אלא לבררה ולזככה.

משיחת שבת פרשת במדבר ה'תשי"ט